

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN DEĞERLERE YÖNELİK DURUMLARININ BELİRLENMESİ

Yük. Lis. Öğr., Merve KAYA

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, , ORCID ID: 0009-0009-4060-1154

Doç. Dr. Aysel ARSLAN

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, - ORCID ID: 0000-0002-8775-1119

Yük. Lis. Öğr., Tamer GENCER

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, - ORCID ID: 0009-0006-3544-7672

ÖZET

Toplumsal yaşamın var olduğu ve insanların iletişim içinde olduğu günden bu güne birçok olgu, kavram ve davranış için değer algıları ortaya çıkmıştır. Bu değerlerin bir kısmı evrensel olarak kabul edilen özelliklere sahipken bir kısmı ise toplumlara özgü özelliklere sahip bulunmaktadır. Değerler bir insanın hayatını anlamlı kılan yaşam biçimi, inançları, algılarının yöneliş biçimi, ilişki ve iletişimlerini belirleyen kalıp vb. birçok alanda etkiye sahiptir. Bir toplumun sahip olduğu değerler onun geçmişten günümüze uzanan hikâyesinin yansımasıdır. Kendi içinde şekillenerek nesilden nesile geçmektedir. Zaman içinde bir takım değişimlere uğrasa da ana hatlarıyla her zaman toplumun özüne ilişkin bilgi taşıyıcısıdır. Bir toplumun üyeleri ortak değerlere sahip olduğu için yaşanan olayları aynı şekilde algılama ve değerlendirme becerisine sahiptir. Değerler toplumsal bütünleşmeyi, birlik ve beraberlik duygusunu toplumsal sürekliliği sağlamaktadır. Bu anlamda toplumsal bütünleştiriciliği bulunmaktadır. Eğitim sistemlerinde de toplumun sahip olduğu değerler yeni yetişen nesillere aktarılmaktadır. Bunun için farklı derslerde doğrudan değer konu olarak veya bir konunun içine yedirilmiş öğeler olarak verilmektedir. Bu çalışmada ortaokul öğrencilerinin değerlere sahip olma düzeylerinin tespiti ve farklı değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu 5, 6, 7 ve 8. sınıfa devam eden ortaokul öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırma verileri Çetin ve Coşkun (2017) tarafından geliştirilen “Ortaokul Öğrencileri İçin Değerler Ölçeği” kullanılarak elde edilmiştir. 30 maddeden oluşan ölçek üç faktörlü bir yapıdadır. Ölçek geliştirme çalışmasında güvenilirlik .85 bu çalışmada ise .79 olarak hesaplanmıştır. Veriler gönüllü katılıma riayet edilerek toplanmıştır. Verilerin analizinde betimleyici istatistikler, Kolmogorov-Smirnov normallik testi, bağımsız gruplar t testi, tek yönlü varyans analizi (Oneway ANOVA), Tukey analizi ve Pearson Korelasyon analizi kullanılmıştır. Araştırma bulgularında öğrencilerin değerlere ilişkin puan ortalamalarının sınıf düzeyi, anne ve baba eğitim düzeyi değişkenlerine göre anlamlı olarak farklılaştığı ($p < .05$); cinsiyet değişkenine göre ise farklılaşmadığı belirlenmiştir ($p > .05$).

Anahtar Kelimeler: Matematik Dersi, Tutum, Ortaokul, Öğrenci

1.GİRİŞ

Bireylerin eylemlere, olgulara ve nesnelere ilişkin olarak hissettikleri ve belli bir ölçüte göre karar verdikleri olgu değer olarak tanımlanmaktadır (Bilgin, 1995). Değer kavramı verilen kıymetle ilişkilendirilir ve öznel bir yapıya sahiptir. Yani bireylere, toplumlara ve zamana göre değişkenlik göstermektedir (Avcı, 2007). Değerler kendi içinde yargılarını da barındırmaktadır.

Doğrudan veya dolaylı şekillerde birey ve toplumun üzerinde yapıcı, ayırt edici, birleştirici ve bütünleştirici etkileri olan değerler farklı işlevlere sahiptir. Değer, ilgili olduğu alanla ilişkili olarak bazen bireyin yol göstericisi bazen vicdanının sesi bazen de toplumsal yaşamın içinde sosyal ilişkilerde olması gereken güvenliği sağlayan bir çember görevi görmektedir. Fichter (2012) değerlerin bireysel ve sosyolojik işlevlerini şu şekilde belirtmektedir.

Değerler;

- ✓ Durum, olgu ya da olayların değerlendirilme sürecinde bir araç olarak görev yapar.
- ✓ Bireylerin faydalı ve önemli kabul edilen kültürel öğelere yönelik dikkatlerini çeker.
- ✓ İdeal olanı düşünme ve bu düşündüklerini hayata geçirme konusunda yol gösterir.
- ✓ Bireylerin sosyal olarak içinde bulunduğu rolü sevmesi ve gerçekleştirilmesine yardımcı olur.
- ✓ Toplumun sosyal denetimi ve kontrolünü sağlamada yardımcı olur.
- ✓ Toplumun dayanışmasında görev yapar.

Eğitim, toplumun ilerlemesi, gelişimini sürekli hale getirmesi, yapılan sosyal reformların kalıcı olması, bireylerin topluma uyumlarının sağlanması konusunda biçimlendirici olmaktadır. Fakat içinde değerlere yer verilmeden tasarlanmış olan öğretim programları bencil, egoist, bireysel olarak hayatı algılayan, toplumsal yaşamın farkında olmayan bireylerin yetişmesine ve toplumların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bireylerin vicdani gelişimleri ancak değerlerin farkında olmalarıyla sağlanabilir. Eğitimle bireylerin sadece akıllarının eğitilmesi değil bireyin bütüncül olarak ele alınıp yetiştirilmesi gerekmektedir. Bireylerin zihinsel ve bedensel olarak aldıkları eğitimi insanlık adına yararlı hale getirebilmeleri değerler eğitim sayesinde gerçekleşmektedir (Türen, 2019).

Toplumlar da değerler eğitimiyle ilgili çalışmalar birbirinden farklı zamanlarda başlamıştır. ABD’de değerler eğitimi ilk kez 1920’lerde karakter eğitimi olarak başlamıştır. Asya ülkelerinde ahlak eğitimi, Avrupa Birliği’ne üye olan ülkelerde vatandaşlık eğitimi, Avustralya’da değer eğitimi gibi birbirine yakın başlıklar altında dersler verilmiştir. 1960’lardan sonraki süreçte değerler eğitimi önem kazanmış ve gittikçe de daha fazla üzerinde durulmaya başlanmıştır. Bunun nedenleri arasında toplumların gelenek ve göreneklerindeki bozulmalar, sosyal yaşamın içinde gözlemlenen yozlaşmalar, gençlerin suça eğilimlerinde artışın görülmesi, aile yapılarındaki çözümler ve değişimler gösterilmektedir. Bunun için de değerler öne çıkarılmış ve çocuklara, gençlere ve hatta yetişkinlere iyi bir karakter eğitiminin verilmesi zorunluluğu ortaya çıkmıştır (Lickona, 1993).

Tasarlanan öğretim programlarında, okutulan ders kitaplarında, derslerin içeriklerinde ve kazanımlarında değerlere daha fazla yer verilmektedir. Öğretim programlarında hangi değerlerin verilmesi gerektiği ve bu değerlerin sınıflandırılması da önemlidir. Değerler ile ilgili, sınıflandırmalara bakıldığında; geleneksel değerler, ulusal değerler, kişisel değerler, toplumsal değerler, bilimsel değerler, siyasi değerler, dini değerler, evrensel değerler gibi değerlerin birçok farklı başlık altında toplandığı görülmektedir. Programlarda yer alan değerlerin teoride kalarak uygulamaya dönüşmemesi nedeniyle tüm eğitim kurumları ve kademelerinde birbiriyle uyumlu eğitimlerin yürütülmesini engellemektedir (Elbir & Bağcı, 2013). Değerler eğitiminde bilgi verilmesine karşın uygulamanın göz ardı edilmesi sonucunda değerler eğitimiyle öğrencilerde beklenen gelişimin olması mümkün olmamaktadır (Aktepe, 2010). Değerlerin tüm eğitim kademelerinde verilmesi kişiler arası ve toplumsal ilişkilerin daha sorunsuz olmasında önemli görülmeyle birlikte beklenen verimin elde edilip edilmediği konusunun sorunlu olduğu görülmektedir. Çocukların içine doğdukları ailede başlayan değerler eğitimi, sonrasında tüm eğitim kademelerinde uygulamalı olarak verilmeli ve öğrencilerin bu konudaki düzeylerinin belirlenmesi gerekmektedir. Bu çalışmada ortaokula devam eden öğrencilerin değerlere ilişkin düzeylerinin belirlenmesi ve araştırmada yer alan değişkenlere

göre incelenmesi amaçlanmaktadır. Belirlenen bu amaç çerçevesinde aşağıda yer alan soruların yanıtı aranmıştır:

Ortaokul öğrencilerinin değerler ölçeğinden aldıkları puanların;

- ✓ Ortalaması nedir?
- ✓ Araştırma değişkenlerine farklılık göstermekte midir?
- ✓ Ölçek toplam puanı ile alt boyutlarında korelasyon düzeyi nedir?

2. YÖNTEM

Bu bölümde çalışmanın yöntemiyle ilgili bilgiler yer almaktadır.

2.1. Örneklem Grubu

Araştırmanın örneklem grubunu 2022-2023 eğitim yılı bahar döneminde Sivas ilindeki bir ortaokulda öğrenimlerini sürdüren 102 kız, 110 erkek olmak üzere toplamda 212 öğrenci oluşturmaktadır. Örneklem dâhil olan öğrencilerin demografik değişkenlere göre frekans dağılımını Çizelge 1’de verildiği gibidir.

Çizelge 1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Frekans Dağılımları

Değişken	Grup	(f)	(%)
Cinsiyet	Kız	102	48.1
	Erkek	110	51.9
Sınıf	5. Sınıf	52	24.5
	6. Sınıf	52	24.5
	7. Sınıf	54	25.5
	8. Sınıf	54	25.5
Annenin Eğitim Düzeyi	İlkokul	78	36.8
	Ortaokul	66	31.1
	Lise	56	26.4
	Üniversite	12	5.7
Babanın Eğitim Düzeyi	İlkokul	52	24.5
	Ortaokul	62	29.2
	Lise	68	32.1
	Üniversite	30	14.2

Katılımcıların %51.9’unun erkek, sınıflardaki öğrenci sayılarının birbirine yakın, %36.8’inin annelerinin ilkokul ve %32.1’inin babalarının lise mezunu olduğu belirlenmiştir.

2.2. Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri Çetin ve Coşkun (2017) tarafından geliştirilen “Ortaokul Öğrencileri İçin Değerler Ölçeği” (OÖİDÖ) kullanılarak elde edilmiştir. 30 maddeden oluşan ölçek *Sorumluluk* (14 madde), *Güvenilirlik* (16 madde) ve *Duyarlılık* (5 madde) olarak tanımlanan üç faktörlü bir yapıdadır. Ölçek geliştirme çalışmasında güvenilirlik .85 bu çalışmada ise .79 olarak hesaplanmıştır. Elde edilen değerler ölçeğin güvenilirliğinin çalışmada kullanılabilecek düzeyde olduğunu göstermektedir. Bu çalışmada ölçekle ilgili elde edilen minimum-maximum puan, madde ortalaması, standart değer, çarpıklık ve basıklık değerleri ve ölçeğin tamamı ve alt boyutlarına ilişkin güvenilirlik puanlarına yönelik bulgular aşağıda yer alan Çizelge 2’de yer almaktadır.

Çizelge 2. OÖİDÖ Betimsel İstatistikleri

OÖİDÖ	n	En düşük puan	En yüksek puan	$\bar{x}$	Mad. ort. (1-5)	Mad. ort. (100)	sd	Skewness	Kurtosis	Cron. Alfa
Sorumluluk	21 2	25	55	42.19	3.01	60.27	6.80	-.146	-.700	.79
Güvenilirlik	21 2	11	36	16.68	1.52	30.33	4.62	1.577	1.057	.74
Duyarlılık	21 2	8	17	12.46	2.49	49.85	2.01	-.083	-.452	.95
Toplam	21 2	51	93	71.33	2.14	42.80	7.45	.013	.130	.79

Yukarıdaki Çizelge 2 incelendiğinde öğrencilerin ölçekten aldıkları toplam puanlarının orta düzeyde olduğu ($30 < 42.80 < 70$) görülmektedir. Ölçek güvenilirliğinin üst düzeyde olduğu ($.79 > .70$), çarpıklık ve basıklık değerlerinin kabul edilebilir aralıkta olduğu tespit edilmiştir (± 1.96).

2.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmanın örneklem grubunu 2022-2023 eğitim yılı bahar döneminde Sivas ilindeki bir ortaokulda öğrenimlerini sürdüren 102 kız, 110 erkek olmak üzere toplamda 212 öğrenci oluşturmaktadır. Veriler gönüllü katılıma riayet edilerek toplanmıştır. Verilerin analizinde betimleyici istatistikler, Kolmogorov-Smirnov normallik testi, bağımsız gruplar t testi, tek yönlü varyans analizi (Oneway ANOVA), Tukey analizi ve Pearson Korelasyon analizi kullanılmıştır.

3. BULGULAR

Bu bölümde elde edilen bulgulara yer verilecektir. Katılımcıların OÖİDÖ’den aldıkları puan ortalamalarının cinsiyet değişkeni açısından incelenmesi sonucunda elde edilen bulgular Çizelge 3’te sunulmuştur.

Çizelge 4. Cinsiyet Değişkeni Bağımsız t Testi Bulguları

Cinsiyet		n	$\bar{x}$	sd	t	df	p
Sorumluluk	Kız	102	42.73	6.74	1.149	210	.252
	Erkek	110	41.67	6.85			
Güvenilirlik	Kız	102	16.61	4.58	-.216	210	.829
	Erkek	110	16.75	4.67			
Duyarlılık	Kız	102	12.55	2.03	.605	210	.546
	Erkek	110	12.38	1.99			
Toplam	Kız	102	71.90	7.29	1.079	210	.282
	Erkek	110	70.80	7.58			

Çizelge 4'te ölçek alt boyutlarından alınan puan ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık oluşturmadığı görülmektedir ($p>.05$). Anlamlı farklılık olmamasına karşın toplam puanlara kız öğrencilerin daha yüksek puan aldıkları tespit edilmiştir.

Çizelge 5. OÖİDÖ Sınıf Düzeyi Değişkeni Anova Testi

Sınıf Düzeyi	n	$\bar{x}$	sd	Varyans kaynağı	df	F	p	Anlamlı Farklılık	
Sorumluluk	5. Sınıf	52	43.19	6.21	Gruplar arası	3	6.026	.001*	5>8, 6>7, 6>8
	6. Sınıf	52	44.81	7.16					
	7. Sınıf	54	41.07	6.06	Gruplar içi	208			
	8. Sınıf	54	39.81	6.81	Toplam	211			
Güvenilirlik	5. Sınıf	52	18.69	6.39	Gruplar arası	3	5.499	.001*	5>6, 5>7
	6. Sınıf	52	16.12	4.36					
	7. Sınıf	54	15.30	3.28	Gruplar içi	208			
	8. Sınıf	54	16.67	3.20	Toplam	211			
Duyarlılık	5. Sınıf	52	12.19	2.21	Gruplar arası	3	1.447	.230	-
	6. Sınıf	52	12.27	2.28					
	7. Sınıf	54	12.44	1.87	Gruplar içi	208			
	8. Sınıf	54	12.93	1.58	Toplam	211			

Toplam	5. Sınıf	52	74.08	7.79	Gruplar arası	3	7.296	.000*	5>7, 5>8, 6>7, 6>8
	6. Sınıf	52	73.19	7.28					
	7. Sınıf	54	68.81	7.14	Gruplar içi	208			
	8. Sınıf	54	69.41	6.28	Toplam	211			

* $p < .05$

Çizelge 5'teki bulgularda sınıf düzeyi değişkenine göre OÖİDÖ'den öğrencilerin aldığı puan ortalamalarının Sorumluluk, Güvenilirlik alt boyutunda ve toplam puanda anlamlı düzeyde farklılaştığı ($p < .05$), Duyarlılık alt boyutunda farklılaşmadığı görülmüştür ($p > .05$). Anlamlı farklılıkların alt sınıflardaki öğrenciler lehine olduğu görülmektedir.

Çizelge 6. OÖİDÖ Anne Eğitim Düzeyi Değişkeni Anova Testi

	Anne Eğitim Düzeyi	n	$\bar{x}$	sd	Varyans kaynağı	df	F	p	Anlamlı Farklılık
Sorumluluk	İlkokul ¹	78	42.74	6.00	Gruplar arası	3	5.046	.002*	4>1, 4>2, 4>3
	Ortaokul ²	66	41.52	7.67					
	Lise ³	56	40.82	6.35	Gruplar içi	208			
	Üniversite ⁴	12	48.67	5.07	Toplam	211			
Güvenilirlik	İlkokul ¹	78	16.69	4.50	Gruplar arası	3	1.744	.159	-
	Ortaokul ²	66	17.12	5.36					
	Lise ³	56	16.75	3.88	Gruplar içi	208			
	Üniversite ⁴	12	13.83	3.49	Toplam	211			
Duyarlılık	İlkokul ¹	78	12.54	2.04	Gruplar arası	3	.132	.941	-
	Ortaokul ²	66	12.48	2.12					
	Lise ³	56	12.32	1.96	Gruplar içi	208			
	Üniversite ⁴	12	12.50	1.45	Toplam	211			
Toplam	İlkokul ¹	78	71.97	7.51	Gruplar arası	3	1.903	.130	-
	Ortaokul ²	66	71.12	8.18					
	Lise ³	56	69.89	6.75	Gruplar içi	208			
	Üniversite ⁴	12	75.00	4.13	Toplam	211			

Ortaokul öğrencilerinin ölçekten aldıkları puan ortalamalarının anne eğitim durumu değişkeni açısından ölçeğin Sorumluluk alt boyutunda anlamlı farklılık olduğu ($p<.05$), diğer alt boyutlarında ve toplam puanda ise olmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p>.05$). Anlamlı farklılık olan gruplarda farklılığın annesi üniversite mezunu olan gruplar lehine olduğu görülmektedir.

Çizelge 7. OÖİDÖ Baba Eğitim Düzeyi Değişkeni Anova Testi

Baba Eğitim Düzeyi	n	$\bar{x}$	sd	Varyans kaynağı	df	F	p	Anlamlı Farklılık	
Sorumluluk	İlkokul ¹	52	42.00	6.21	Gruplar arası	3	1.507	.214	-
	Ortaokul ²	62	41.29	6.96					
	Lise ³	68	42.15	6.54	Gruplar içi	208			
	Üniversite ⁴	30	44.47	7.80					
Güvenilirlik	İlkokul ¹	52	18.04	5.71	Gruplar arası	3	3.002	.032*	1>4*
	Ortaokul ²	62	16.68	4.51					
	Lise ³	68	16.38	3.75	Gruplar içi	208			
	Üniversite ⁴	30	15.00	4.00					
Duyarlılık	İlkokul ¹	52	12.58	2.00	Gruplar arası	3	2.295	.079	-
	Ortaokul ²	62	12.81	1.87					
	Lise ³	68	12.41	2.13	Gruplar içi	208			
	Üniversite ⁴	30	11.67	1.84					
Toplam	İlkokul ¹	52	72.62	7.97	Gruplar arası	3	.697	.555	-
	Ortaokul ²	62	70.77	6.64					
	Lise ³	68	70.94	7.36	Gruplar içi	208			
	Üniversite ⁴	30	71.13	8.35					

Ortaokul öğrencilerinin ölçekten aldıkları puan ortalamalarının baba eğitim durumu değişkeni açısından ölçeğin Güvenilirlik alt boyutunda anlamlı farklılık olduğu ($p<.05$), diğer alt boyutları ve toplam puanda ise olmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p>.05$). Anlamlı farklılık olan gruplarda farklılığın İlkokul>Üniversite olan gruplar lehine olduğu görülmektedir.

Çizelge 8. OÖİDÖ Toplam Puan ve Alt Boyutları Korelasyon Analizi Sonuçları

	Toplam	Sorumluluk	Güvenilirlik	Duyarlılık
Toplam	1.00	.725**	.408**	.316**
Sorumluluk		1.00	.279**	.056
Güvenilirlik			1.00	.158*
Duyarlılık				1.00

OÖİDÖ'nün toplam puanı ile Sorumluluk ($r=.725$) alt boyutu arasında pozitif yönde yüksek düzeyde, Güvenilirlik ($r=.408$), Duyarlılık ($r=.3016$) alt boyutları arasında pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

4. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Öğrencilerin ölçekten aldıkları toplam puanlarının orta düzeyde olduğu görülmektedir. Aktepe ve Yalçınkaya (2016) yaptıkları çalışmada öğrencilerin değerlerle ilişkin aldıkları puanları orta düzeyde olarak belirlemiştir.

Öğrencilerin aldıkları puan ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık oluşturmadığı görülmektedir. Anlamlı farklılık olmamasına karşın toplam puanlara kız öğrencilerin daha yüksek puan aldıkları tespit edilmiştir. Aktepe ve Yalçınkaya (2016), Çalışkan ve Sağlam'ın (2012) çalışmasında kız öğrencilerin erkeklerden anlamlı düzeyde daha yüksek puan aldıkları saptanmıştır. Yapılan çalışmalarda kız öğrencilerin değerler açısından daha yüksek düzeyde farkındalığa sahip oldukları ifade edilmektedir.

Elde edilen bulgularda sınıf düzeyi değişkenine göre OÖİDÖ'den öğrencilerin aldığı puan ortalamalarının Sorumluluk, Güvenilirlik alt boyutunda ve toplam puanda anlamlı düzeyde farklılaştığı, Duyarlılık alt boyutunda farklılaşmadığı görülmüştür. Anlamlı farklılıkların alt sınıflardaki öğrenciler lehine olduğu görülmektedir. Aktepe ve Yalçınkaya (2016) ve Çalışkan ve Sağlam (2012) tarafından yapılan araştırma sonuçları incelendiğinde bu çalışmayla uyumlu olarak daha alt sınıflardaki öğrenciler lehine olacak şekilde anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir. Yardımcı ve Kılıç'ın (2010) çalışmasında da benzer bulgular elde edilmiştir.

Ortaokul öğrencilerinin ölçekten aldıkları puan ortalamalarının anne eğitim durumu değişkeni açısından ölçeğin Sorumluluk alt boyutunda anlamlı farklılık olduğu, diğer alt boyutlarında ve toplam puanda ise olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Anlamlı farklılık olan gruplarda farklılığın annesi üniversite mezunu olan gruplar lehine olduğu görülmektedir. Aktepe ve Yalçınkaya'nın (2016), çalışmasında anne eğitim durumunun anlamlı farklılığa neden olmadığı saptanmıştır. Ortaokul öğrencilerinin ölçekten aldıkları puan ortalamalarının baba eğitim durumu değişkeni açısından ölçeğin Güvenilirlik alt boyutunda anlamlı farklılık olduğu, diğer alt boyutları ve toplam puanda ise olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Anlamlı farklılık olan gruplarda farklılığın İlkokul>Üniversite olan gruplar lehine olduğu görülmektedir. Aktepe ve Yalçınkaya'nın (2016) çalışmasında baba eğitim durumunun anlamlı farklılığa neden olmadığı saptanmıştır. Çalışkan ve Sağlam (2012), Güngör (1989) tarafından yapılan çalışmalarda bu çalışmayla uyumlu olarak ebeveyn eğitim durumunun anlamlı farklılık ortaya koyduğu sonucuna ulaşılmıştır. OÖİDÖ'nün toplam puanı ile Sorumluluk alt boyutu arasında pozitif yönde yüksek düzeyde,

Güvenilirlik ve Duyarlılık alt boyutları arasında pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Elde edilen bulgularda öğrencilerin genel puan ortalamalarının orta düzeyde olduğu saptanmıştır. Değerler ile ilgili olarak öğrencilerin daha üst düzeyde puan almamalarının nedenlerinin belirlenmesi için nitel çalışmalar yapılmalıdır. Ayrıca değerler eğitimi ile ilgili olarak ders programlarında yer alan konuların tekrar ele alınmasının ve incelenmesinin gerekli olduğu düşünülmektedir. Öğretmen adaylarının ve öğretmenlerin değerlere ilişkin farkındalıklarının artırılmasının önemlidir. Var olan eksiklikler hizmet içi eğitimlerle giderilebilmelidir.

Cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık olmamasına karşın kız çocuklarının daha yüksek puan aldıkları görülmektedir. Bunun nedenlerinin belirlenmesine yönelik çalışmalarda yorum kız çocuklarının değerler konusunda daha hassas ve değerlerin doğal taşıyıcıları olduğu yönündedir.

Sınıf düzeyi yükseldikçe değerlere ilişkin alınan puanların düştüğü görülmektedir. Aslında bunun tam tersinin olması beklenmektedir. Öğrencilerin gerek aldıkları eğitimin artması gerekse yaşlarının büyümesinin değerlerle ilgili farkındalıklarını ve olumlu bakış açılarını olumlu etkilemesi beklenen bir netice iken bunun tam tersinin olmasının nedenleri üzerinde durulmalıdır. Ortaokul düzeyinde ergenliğe girilmesi ve toplumsal yapıya karşı negatif duyguların gelişmesi bu durumda etkili olabilir. Bunun için lise düzeyinde çalışmaların yapılması önemlidir.

Anne eğitim durumu açısından anneleri daha eğitilmiş annelerin lehine anlamlı farklılık görülürken baba eğitim durumu açısından bunun tam tersi bulgulara ulaşılmıştır. Bu konuda yapılacak yeni çalışmalarla daha tutarlı bulgulara ulaşılabilir.

KAYNAKÇA

- [1] Aktepe, V. (2010). İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde “yardımseverlik” değerinin etkinlik temelli öğretimi ve öğrencilerin tutumlarına etkisi (Yayınlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- [2] Aktepe, V., & Yalçınkaya, E. (2016). Okul ortamında değerler eğitiminin öğrenci görüşlerine göre çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(2), 113-131.
- [3] Avcı, N. (2007). *Toplumsal değerler ve gençlik*. Siyasal Kitabevi.
- [4] Bilgin, N. (1995). *Sosyal psikolojide yöntem ve pratik çalışmalar*. Sistem Yayıncılık.
- [5] Çalışkan, H., & Sağlam, H. İ. (2012). Hoşgörü eğilim ölçeğinin geliştirilmesi ve ilköğretim öğrencilerinin hoşgörü eğilimlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, [Ek Özel Sayı], 1431-1446.
- [6] Çetin, D., & Coskun, M. V. (2017). The validity and reliability study of the values scale for secondary school students (VSS). *Educational Process: International Journal*, 6(1), 85-95. <http://dx.doi.org/10.22521/edupij.2017.61.5>
- [7] Elbir, B., & Bağcı, C. (2013). Değerler eğitimi üzerine yapılmış lisansüstü düzeyindeki çalışmaların değerlendirilmesi. *Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(1), 1321-1333.
- [8] Fichter, J. (2012). *Sosyoloji nedir?* (Çev: N. Çelebi). Anı Yayıncılık.
- [9] Güngör, A. (1989). *Lise öğrencilerinin özsaygı düzeylerini etkileyen etmenler* (Yayınlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

- [10] Lickona, T. (1993). The return of character education. *Educational Leadership*, 51(3), 6-11.
- [11] Türen, M. (2019). *2009-2018 yılları arasında yayımlanan değerler ve bilişim teknolojileri konulu yayınların incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi). Mustafa Kemal Üniversitesi, Hatay.
- [12] Yardımcı, E., & Kılıç, G.,B. (2010). Çocukların gözünden çevre ve çevre sorunları. *İlköğretim Online*, 9(3), 1122-1136.